

GAZETA

ANTI REVIZIONIȘTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
AD, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAI TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei
Autorități, instituții, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituții sătești 200 lei.

Broasca mică cât un ou...

Biata broască din fabulă, care să se facă cât boul, se dă în spectacol la Budapesta. Căpiată rău, sârmana! Vrea să zăurească, vrea granițe până la deal, la Fiume, la Viena și până în piscurile Tarei, și nu știe că din pricina propriilor păcate i-i amenințată însăși existența, neînsemnat-i existență între granițele trianonice. Și-a luat soarta de nemți, și nu-și seamă că Anschlussul nu va opri până la finiturile nemțești din preajma Budapestei. Face acum echilibricească ca să împiedice pentru vr'un secol reforma agrară, și nu înțelege dacă nu face reforma agrară, pierde fără scăpare, omor de sistemul unui și niciun copil.

Despre pierzania aceasta s'a scris de zeci de ori în coștele noastre. Nu strică totuși să revinim.

„Pesti Hirlop” se publică pe ea în serie niște articole scurte, ale unui doctor Somos. Articolul dela 7 August autorizat: că-i de geaba orice revizionistă, dacă nu se grăbnește să ia măsuri ca să se evite descreșterea alarmantă a nașterilor și să se scape moarte copiii ce vin pe lume. Că „anii ce vin vor fi binecânte hotărâtori pentru poporul maghiar”, adică că se va vedea dacă va mai exista sau nu. Și lămurește: Nașterile au scăzut în Ungaria în ultimii 50 ani la mai mult ca jumătate; în anii 1881-90 au fost 44.1 la 1000, în anii 1900-10 37, în anii 1926-28, în anul 1933 21.5. S'ar vârat că eforturile mari ale științei medicale au redus în Ungaria măsură mortalitatea (dela 14 la 1000), dar sporul natural este cu mult inferior celui din statele succesoare, unde e de 23 la cehoslovaci, de 13 la români.

Concluziile se impun dela sine. Politică internă: reformă a armatei și ofensivă sanitară pe linia. În politica externă: donarea gogorișelor revizioniste, atenție mare la pericolul războiului și pace cu statele succesoare, pentru că să se poată face un lucru o politică de consolidare etnică.

Concluziile acestea nu sunt noi și ale d-nului Somos. Ca să capungem unghurească, după ce alarma face rețeta greșită, toată soluția în scăparea moarte a copiilor ce vin pe lume. Nimic despre reforme medicale, despre iobăgie, despre condiții, despre faptul că deși război de țărani, Ungaria n'are să în lumea țărănească de un spor de 51 la sută.

Ca să se explice unele lecții și pe nemțește...

Măine se deschide la Geneva congresul anual al așa-zisei asociații a minorităților diriguite de statele învinse. (Notandum: minoritățile românești din Balcani nu sunt primite la aceste congrese, deoarece n'are partide politice recunoscute, pe temeiul acesta nu-s primite nici minoritățile din Ungaria. Iar minorităților maghiare sau germane din țările unde au mai multe partide, nu li se primesc reprezentanți decât din partidele iredentiste).

Congresul de mâine se 'ncepe cu și mai mare văicăreală decât cele din anii trecuți. S'au plasat în presă declarații că pacea lumii e 'n primejdie din pricină că statele nu-și respectă angajamentele luate față de minorități prin tratatele de pace. Că Liga Națiunilor e vitregă față de minorități, și trebuie luate pările minoritare din atribuția ei și date justiției internaționale dela Haga. Ș. a. m. d.

Cu trei săptămâni 'nainte de acest congres a fost lângă Montreux un congres secret al delegaților secției minoritare a lui World Alliance.

Cu două săptămâni înainte agenția Havas a publicat un comunicat dela Budapesta, că guvernul unghuresc e gata să semneze un pact dundrean, dacă se dă Ungariei egalitate de înarmare și i se asigură interpretarea revizionistă a art. 19 din statutele Ligii Națiunilor, și anume e gata să-l semneze pentru acest motiv: pentru că vrea apoi să-și concentreze atenția asupra tratamentului minoritarilor unguri din statele succesoare.

Sunt semne acestea, dimpreună cu multe altele, că se 'ncepe o nouă epocă de speculare a chestiei minoritare, de instigare a minoritarilor. Iredenta unghurească voiește să se folosească de prilejul ce i-l oferă epoca de mare încordare internațională ce se 'ncepe acum în legătură cu Abisinia, ca să instigheze pe ungurii și ungurizații din statele succesoare, ducând poate instigația până la 'ncercări de revoltă.

E bine să luăm din vreme

seama la ceea ce se pune la cale.

În vreme ce agenții iredentei unghurești (dela noi faimoșii Jakabffy și Balogh) tipă la congresul așa-zis minoritar dela Geneva că minoritatea maghiară din România își trăiește astăzi cea mai critică epocă a subjugării — s'a scris acest lucru în ziarele unghurești, în legătură cu ceea ce vor spune la congres cei doi incendiari — dela Budapesta se șantajează patriarhia Constantinopolului ca să admită 'nființarea unei episcopii ortodoxe maghiare, iar oficiul asociației culturale nemțești din Ungaria, „Sonntagsblatt”, ne aduce următoarea mostră de tratament minoritar:

Președintele numitei asociații, fostă culturală și fostă nemțească, fostul ministru de externe Gratz, care numai neamț nu mai este, a dat lui „Sonntagsblatt” de acum săptămâna un interview, în care spune: că guvernul Gombös va veni în toamna aceasta cu o mare concesie pe seama școlilor nemțești, îngăduindu-le să explice și pe nemțește anumite materii; și că concesia aceasta a fost condiționată de trei lucruri: să-l primească germanii președinte la „Kulturverein” pe Gratz, în locul devenit vacant prin moartea de martir a lui Bleyer; să se dea afară din „Kulturverein”, secretarul ei Franz Basch, veștejindu-l public pentru că a spus într'un discurs, pentru care a fost condamnat la cinci luni închisoare, că nu trebuie să-și maghiarizeze nemții numele; și să se proclame odată cu această excludere și infierare a lui Basch, că asociația culturală nu va mai face în veci politică națională.

Întâia condiție a fost primită de-un an și jumătate. Gratz a ajuns președinte la o asociație nemțească, fără să mai aibă nemțesc decât numele.

Celelalte s'au primit — adică au fost impuse de maghiaronii vârfiți în „Kulturverein” — acum câteva luni. Basch a fost infierat și dat afară, prejudiciindu-i se recursul ce-l are la justiție

în contra sentinței Curții de apel care l-a condamnat pentru chestia cu maghiarizările de nume la cinci luni închisoare. În locul lui, precum li-i cunoscut cetitorilor noștri, a fost adus secretar al „Kulturvereinului” deputatul guvernamental Dintér, care a spus astă iarnă în cuvântările ținute alegătorilor săi depe granița Burgenlandului, că articolele privitoare la minorități din tratatul dela Trianon sunt și pentru minoritari, în Ungaria, o zdreanță de hârtie, și că nemții din Ungaria trebuie să azvârle din sânul lor pe cine-ar încerca să-i desfacă din corpul națiunii maghiare, iar statul trebuie să procedeze cu cea mai mare energie față de o astfel de concepție (v. semiof. „Bud. Hirlop” 21 II. crt.)

Acesta-i tratamentul minoritar din țara celor ce acuză tratamentul minorităților din România. Ca să dea îngăduire să se tâlmăcească și pe nemțește în școlile primare din satele germane din Ungaria unele lecții, a trebuit să se primească condiții ca cele de mai sus, adevărată rușine și adevărată mostră de asiaticism. Și Ungaria cu agenții ei dela noi, cutează să critice uu tratament minoritar ca al României, care merge cu liberalismul până la nesocotință!

Conferința Micii Înțelegeri

Joi și Vineri s'a ținut la Bled, în Iugoslavia, conferința Micii Înțelegeri, urmată ieri de consfățuirii ale d-lor Titulescu, Beneș și Stoiladinovici cu miniștrii de externe ai Greciei și Turciei, cari au trecut pela Bled în drum spre Geneva.

S'a examinat situația internațională, s'a precizat atitudinea Micii Înțelegeri față de pactul dundrean, și s'au discutat raporturile Iugoslaviei cu Rusia sovietică.

Conferința a avut un caracter jubilar, deoarece s'au implinit 15 ani de existență a Micii Înțelegeri. Miniștrii de externe ai celor trei state au fost obiectul unei călduroase manifestații populare.

Paralel cu conferința consiliului permanent al Micii Înțelegeri, a avut loc la Bled o conferință a Micii Înțelegeri a Presei.

Răvașe

Avertizasem la 'nceputul lui August autoritățile noastre că a reapărut în Ungaria paralizia infantilă, deci să-și aducă aminte că oridecâteori a bântuit la noi această boală cumplită, a fost adusă din Ungaria, și să oprească din vreme călătoriile organizate de presa maghiară dela noi la exhibițiile iredentiste dela Budapesta ale săptămânii sfântului Ștefan, și și mai tare pe cele organizate de presa maghiară din Arad la iredentistele manifestații dela Seghedin, știut fiind că regiunea Seghedinului e un focar permanent de paralizie infantilă, și că tot de-acolo și tot peste Arad s'a răspândit cumplita epidemie ce a bântuit în România acum patru ani.

Ca întotdeauna, autoritățile n'au luat seamă la aceste călătorii iredentiste. „Aradi Közöny”, „Erdélyi Hirlop” și celelalte gazete iredentiste au fost lăsate să-și transforme administrațiile în birouri de voiaj, și urmarea e că avem astăzi — adică până astăzi — șase cazuri de paralizie infantilă în Arad și în județul Aradului, apărute îndată după 'ntoarcerea din Ungaria a amatorilor de exhibiții iredentiste.

Nu vor înțelege autoritățile noastre nici după asta, ce datorie au față de aceste călătorii și față de ziarele maghiare dela noi cari le organizează?

După ce au adus la Arad paralizia infantilă, agenții iredentei din presa maghiară dela noi voiesc acum să ne fericească și cu un tripou. Și încă, deschis pe numele totalității ziariștilor din Arad.

Mai rămâne numai să li se admită să înființeze batalioane de asalt. Pentru că cu spioni ne-au fericit deja. (Cazul Probst, spionul dela clubul sportiv al d-lui Zima.)

D. Zima acesta (mai trebuie oare să-l recomandăm?) e președintele celei care vrea să dea din nou Aradului un tripou „gazetăresc”. E urmaș la această președenție al faimosului iredentist Krenner. Iar Krenner acesta — informatorul dela Cluj al presei iredentiste dela Budapesta — e acum din nou la ordinea zilei. Fiindcă a fost condamnat în a doua instanță pentru instigație în contra țării, și s'a luat în slăbșit permisul de liberă circulație pe C. F. R. Fapt pentru care „Brassói Lapok” din 22 August îl face martir, — martir nu numai al cauzei unghurești, ci martir al apropierei româno-maghiare. Că a fost pedepsit cu luarea permisului de cale ferată un luptător al apropierei româno-unghurești!

Sancțiunea aplicată lui Krenner trebuie extinsă la toți instigatorii cari se plimbă gratuit cu trenurile românești.

O expansiune arădană peste Tisa

Semnalasem cândva (printr-o comunicare făcută la Ateneul popular din Arad și prin foiletonul „Ținutul arădan pe vremea începuturilor stăpânirii ungurești” din „Cuvântul”, 7. XI. 1931), o veche emigrație arădană și nord-bănățeană în nordul dintre Dunăre și Tisa al Ungariei de azi și în partea adiacentă, până la Tatra și cu continuare la apus către românii moravi, a Slovaciei, — o emigrație care, de vreme ce n-întindea încoace pân'la Tisa (porțiunea dela Tocai pân'aproape de Solnoc) raza cunoscutei expansiuni românești din Tatra, și de vreme ce e lucru dovedit că expansiunea românească nu se limita dincoace de Tisa la ceea ce mai avem în prezent în Ungaria, evidenția că între românii nord-vestici și între grosul românesc va fi fost de sigur și-o altă comunitate decât aceea ce-o lăsau să se întrevadă legăturile abia pomenite ale stavropighiei din Perii Maramurășului cu românii din Tatra.

Voivodatul românesc al Murășanei

La emigrația aceasta ajunsesem urmărind pe descendenții unui foarte ignorat de istoricii noștri voivod românesc, despre care (numindu-l însă ungar, așa cum tot ungar sau turanic îl declară și istoriografia noastră) istoricul maghiar Ortway arătase că ar fi putut să desființeze proaspătul stat maghiar de peste Tisa al contemporanului său Ștefan I-ul și să schimbe cursul istoriei Europei, ai aceluși Ohtun sau Ahtun din cetatea cu autentic nume românesc Moresana (Murășana, greșit numită de istorici Morisena), depe locul Cenadului-Vechi, domn peste Arad, Sărand, Cenad și Bănat până la gura Murășului, descendent după Anonimus din Glad al Bănatului, ctitor de mănăstiri ortodoxe, bărbat al unei neveste care, remăritată cu presupusul său biruitor maghiar Cioanad, a făcut acestuia copii cu nume românești, Calan, Belenic (Călan, Bălănic), ultimul, după Iuhász Koloman, Stifte, 16, patron de mănăstire ortodoxă.

Urmașii voivodului Ohtun

După ce acum o mie de ani s'au întâmplat în cetatea Murășana niște schimbări cari au făcut din ea, pe seama ținutului care s'a păstrat și pe mai departe sub cărmuirea voivozilor și cnejilor localnici, un centru catolicizant, în vecinătatea imediată a căruia — dovadă nouă că nu e vorba despre o cucerire unguerească ci de altceva — au putut să dăinuiască încă după aceea mănăstiri ortodoxe ca Oraslamos a lui Bălănic și Ohtunmonustura, ortodoxă și ea, după Iuhász, l. c., a familiei Ohtun, — urmașii voivodului Ohtun au stat o vreme absenți din diplome, pe locurile lor străbune depe granița româno-maghiară de azi depe Murăș; apoi, fără veste, apar în sec. 14 în documente, cu predicatul „de Zuha”, cu domiciliul în nordul

Ungariei de-atunci, întâi în jud. Borșod și-apoi în Gömör, accentuând cu mândrie în toate patru diplomele din Codex Andegavensis asupra descendenței lor din Ohtun „de genere Ohtun” și asupra moștenirii „strămoșești” a satelor Seleus și Ohtunmonustura din hotarul satului Pecica depe Murăș, pe cari le dau în acest secol al 14-lea zestre surorii lor, ca apoi despre Ohtunmonustura să nu se mai știe nimic. Cu-acești urmași din secolul 14, „neamul Ohtun” dispăre iar din di-

O necunoscută emigrație depe Murășul inferior

Acolo, între Tisa, Dunăre și Tatra, unde în apropierea adineauri pomenitului Olahpataka păstrează amintirea lui Ohtun, poate în forma cea adevărată, satul *Ohtina* (Ohtineasca, Ohtinești) nu erau în această epocă singurii depe Murășul inferior Pe-o rază care merge dela Tisa (puțin mai sus de Solnoc), la Dunăre (sub Budapesta), la Vaț, la apus de Salgotarján, la Tatra, la Tocai pe Tisa și înapoi la Solnoc, peste o sută de sate din nordul Bănatului, din Arad până la Salonta și până în munți, reproduc aproape cu aceeași așezare geografică ca la noi, toponimia arădană, sârăndană, cenădană și nord-bănățeană, unele multiplicat de zeci de ori (Cheră, Călăceni — uneori cu rotacism, — Căranci, Șagu etc.), și foarte multe cu derivate autentice românești: Nădab, Nădăboia, Săci, Saca și Săceni, Sada, Sădoia, Sărac, Sărăceni, etc. Mai mult: Proprietarii, nobilii de-acolo, au până la turci continuu amestec în proprietățile omonime depe Murăș, încât, din pricina acestui amestec și a identității de toponimie și onomastică, monografiile istoriei regionale a Ungariei confundă cu regularitate trecutul unor județe ca Pest-Pilis, Torna, Borșod, Heveș, Gömör, Nograd, Arad, Sărand, Cenad, Timiș, Torontal. Amănuntul acesta se cuvine alăturat la legăturile de adineauri ale Ohtineștilor cu regiunea satului Pecica. Ar mai fi existat în aceste secole, al 14-lea și-al 15-lea, când proprietățile trecuseră din pricina confiscărilor și daniilor regale prin atâtea mâni, aceste legături, dacă emigrația — fiindcă este ne'ndoielnic că avem de-a face cu o emigrație — ar fi de dată foarte veche? Chestiunea aceasta, a vechimii emigrației cu pricina, nu se poate deslega deocamdată, deși se face n'r'adevăr pomenire (Gyárfás, A jászkunok tört. II, 277) despre o bejenie depe Murășul bănățean în Slovacia, în zilele năvalei celei mari a tătarilor.

plome; după Lucia, care a moștenit moșia strămoșească, neamul se continuă în familia Pousa (Pósa), voivodul Ardealului; iar după partea bărbătească, e foarte puțin să se fi continuat în acei numeroși „de Zuha”, „Szuhai”, din Slovacia, dintre cari au ieșit proprietari în satul Olahpataka, azi Vlahovo, din Gömör, prefecți și comandanți militari (unul figurând în legătură cu Mihai Viteazul), un arhiepiscop de Calocea, și poate generalul Szuhay de astăzi din armata hortistă.

Fapt este, însă, că emigrația aceasta nu s'a întâmplat într'un ținut unde n'ar fi fost și mai înainte Români.

„Cumanii” de dincolo de Tisa ai lui Anonimus

Anonimus, care și-a scris cronica cu vre-o jumătate de secol înainte de tătari, are pentru părțile acestora, din raza emigrației arădane și nord-bănățene, o onomastică după o veche toponimie din partea locului care este, fără discuție, românească. El aduce cu Arpad triburi de cumani și căpetenii cumane — se știe îndeobște că cumanii vin în Ungaria abia peste două secole, și că n'au diplome și cronici se face o permanentă confuzie între cumani și români, — și comandanții aceștia cumani găsesc în raza care ne interesează aci o toponimie la fel cu numele lor, toată românească sau de factură românească: Ketel (transcris de Karácsony Keczel: Căfel) găsește în cale apa Ketel, azi afluentul Bologului Ketelpataka, și numele i se mai află în toponimia fostei Ungarii lângă Pesta, satul Keczel, în Panomia, la 1086, Keteloca; Tursol întâlnește în cale muntele Tursol și apa Tulsoa (Tulsoaia, totașa cum râul Ipoly, spre deosebire de muntele Ipoly, se numește și azi pe limba Poaloților din partea locului Ipoaia); Borzu, apoi, pune mâna pe o cetate ce se numea la fel cu dânsul, și tot astfel Wrs, al cărui nume se păstrează în toponimie lângă Pesta și Agria.

Târzia apariție a catolicismului în raza expansiunii murășene

Am fi putut deci avea interesante dovezi în diplome, despre o prezență românească anterioară murășenilor în ținutul acesta. Dar catolicismul, cu mănăstirile lui emițătoare de diplome, s'a n'tins acolo abia după tătari. În jud. Abauj-Torna, toate mănăstirile sunt de după năvala tătarească, și n'taiul protopop, dela mijlocul

sec. 13, este un Eustațiu Niger. — cf. Sziklay, Abauj-Torna vm, 478. În jud. Nograd, parohiile sunt la sfârșitul sec. 13 numai 15, și atârnă tocmai de Calocea; mănăstirile sunt toate de după tătari, și au nume românești: Zirak, lângă Zerechen (Sărac, Sărăceni), Zak (Szák—Saca, cf. Pechk—Pecica, Siri—Șiria, etc.), Hartyan (scris și Harchan, cu nobili cari se ciamă Harcha—Harșa), Zomolea (Somolea, care în Slovacia apuseană a dat Somorea), cf. Borovszky, Nograd vm 373. O singură excepție de dinainte de tătari, dela 1232, e'n raza expansiunii arădane și bănățene de care vorbim, mănăstirea Beel Cumanorum, Belul Cumanilor (!) de lângă Agria, și aceasta metoc al mănăstirii panonice din Zircz.

Voivozii români din județul Borsod

Odată cu apariția diplomelor referitoare la raza aceasta foarte întinsă a emigrației arădane și bănățene, dela sfârșitul sec. 13 și mai cu seamă din sec. 14, dovezile despre românismul ținutului devin atât de numeroase, încât nici istoria maghiară însăși n'a putut să treacă cu vederea prezența noastră acolo. Președintele de astăzi al istoricilor unguri, ministrul de instrucție Homan din guvernul Gömbös, a trebuit să recunoască, în a sa istorie a Ungariei de-acum șase ani, precum am arătat-o în „Cuvântul” într'un foileton din iarna 1931, că Slovacii au devenit majoritari în Slovacia numai în urma desnaționalizării, prin sec. 17, a valahilor de-acolo, veniți după dânsul din Panonia și dinspre Maramurăș. Iar dacă d. Homan nu putea, într'o istorie generală, postbelică, a Ungariei, s'o spună că expansiunea aceasta românească n'a ferit ținutul de dincoace de granița maghiaro-cesoslovacă de astăzi dintre Dunăre și Tisa, ni-a recunoscut-o aceasta un istoric maghiar regional, mai sus pomenitul Borovszky, în monografia sa despre jud. Borșod, un județ întins, la miazăzi-răsărit pe Tisa până aproape de Solnoc. Borovszky arată (I, 82-83), după Wenzel (DI 9504, Dgy 44; DI 15077, 57, DI 16441) că românii își aveau în acest județ, în sec. 15, voivodatele lor, un oraș al lor cu cetatea lor, Keresztes, dar n'ar fi mai vechi de epoca lui Ludovic cel Mare, ceea ce toponimia ținutului o desminte categoric, și pela sfârșitul sec. 15 s'ar fi pierdut total în poporul unguerec, lucru iarăși neadevărat, pentru că foarte numeroșii nobili valahi ai județului din epoca 1512-1714 (Borovszky, p. 203 seq.) se căsătoresc cu regularitate între ei.

„Valașka Slobodna” din jud. Gömör

Autorii ceilalți ai monografiilor maghiare ale județelor din nordul Ungariei de azi și din Slovacia nu fac despre prezența românilor acolo nicio amintire; atâta doar se spune, în monografia județului Gömör, că le păstrează amin-

tirea satul pomenit mai sus, Olahpataka, Valea Valahilor. Vom ține însă o altă mențiune unguerească prețioasă; a folkloristului Oto Herman (A magy. nyelvünk tört. nyelvkincse, 158) care arată (Magy. Gazd. tört. Szemle IV, 93) că păstorii din Krasnahely și Csetnek, sate din Gömör vecinate cu Olahpataka, își au din 1635 compania lor intitulată „Valaška Slobodna”, care a rămas rat poate — este tot vorba de o companie — până la 1848. Dacă compania acestor păstori e autentică numai dela 1635, ea nu e nouă, și nu-i erau nouă drepturile ce i s'au asigurate, ni se arată tot acolo că „de la 1606, că păstorii știa, de când se ține minte, pe plăteau dijmă nici după mieș după bucate”. Românii aceștia sunt de altfel vecini cu cel din Tatra, despre ale căror voivozi se știe.

Voivozii români din județele Heveș și Solnoc

De sus, dela Tatra, prin mare — fiindcă Gömörul se vecinează cu ea, iar sub Gömör Borșod, care se întinde pe Tisa, iar sub el Heveș, până la Solnoc, unde vom vedea jos că deasemenea au fost voivozii români — era după mărturiile maghiare o comunitate românească, cu organizație națională, până la români dincoace de Tisa, cari nu pe vremuri unde sunt astăzi jud. Bichș mai erau la 8580 de inși; mai încolo, în județul Solnocului, își aveau Jászberény, care se chemase și Beleni-Băleni, apoi la Jászhalma „și în alte părți”, voivozii ereditari, cari sub Matiaș de vinul, la 1484, sunt adunați împreună cu poporul („Jazonostini”), să certifice pentru carea unei înstrăinări de vândat din județul Heveș depe Tisa, unde și n'acum secolul următor se pomenesc voivozii din familia Moța, că e n'r'adevăr obicei din străbuni la dânsii treacă voivodatul la nepot sau fată, și nu la noul bărbat al vodesei văduve, când voivod moare fără băieți. (V. la Gyárfás, Jászkunok tört. II, 686-687) diplomă inedită; atestă acest voivodul Frank, al „filialilor” din Beren, dimpreună cu Jokohalma, cu Petru Silveș, Toma Baxa—Bocșa, Blasius helyan, Bartholomeu de Wida lasa — din Sălașul lui Vid.

(Urmarea în no. viitor.)

Tot românul de bine cetește ziarul

Pompierii unguri în slujba iredentei

În coloanele acestea a mai
ost nu odată vorba despre
odul cum a fost transfor-
mala pompieria ungurească
armată auxiliară, anexată în
rimul rând apărării antiaie-
ene.

Pompierii din Ungaria și-au
mut acum, în săptămâna ire-
dentistă a Sfântului Ștefan,
congresul general, în orașul
Gyöngyös, și și-au dat pe
total cu prilejul acesta
caracterul de organizație mi-
tară iredentistă.

Precum arătăm și 'n altă
parte, cu prilejul congresului
ar au fost la Gyöngyös mari
demonstrații aviatice de atac
de apărare antiaieriană, și
fost făcute cu concursul
pompierilor din toată țara.

La congres, apoi, s'a dat pe
la, prin mărturisirile oratorilor,
că pompierii unguri sunt
realitate o armată camuflată.
Aceeași mărturisire s'a făcut
în editorialul închinat con-
gresului de buletinul de pe Au-
st al pompierilor, „Tüzren-
szeti Közlöny”.

Cităm:

„Am sădit în sufletul noilor
trupe organizate (conștiința),
activitatea corporațiilor
pompieresti nu se rezumă la
apla în contra puterii distruc-
te a focului, ci că trebue să
e datorie sfântă a lor să
ajungă pătrunși de drago-
ne fără margini pentru ideea
stat maghiar, pentru gel
maghiar, cu un cuvânt
divitate pompierei să fie
nă de spirit patriotic. Noua
armată a pompierilor a simțit
semnătatea mare a acestei
reclive, pentru că, cu ochii la
tradițiile sfinte ale trecutului
de glorie, și-a fixat ca scop
al presus de toate să cola-
reze la opera ce tinde la
deslipirea camarazilor ce su-
n în finuturile deslipite, și

prin aceasta la realipirea fi-
nurilor deslipite”. (Să se
refină din citatul acesta cu-
vântul camarazi; e vorba
deci de legăturile suspecte
ce le au pompierii din Un-
garia cu organizațiile ungu-
rești de pompieri dela noi.)

Mai departe, editorialul bu-
letinului pompierilor unguri
arată că ministerul de interne
a făcut o lege nouă a pompi-
erului, și datorită ei și stră-
duințelor ce s'au făcut pentru
reorganizarea pompierei, s'a
ajuns la rezultatul că în timp
ce Ungaria Mare avea la 1914
numai 2451 de organizații de
pompieri, Ungaria Mică are
azi 2567, și numărul lor e în
continuă creștere.

„Magyarság” din 22 August
arată în legătură cu congresul
dela Gyöngyös, că au fost re-
prezentate la congres 2567 de
organizații, numărând peste
100 de mii de membri.

La congres s'a desbătut
mai cu seamă noua lege a
pompierilor ce e vorbă să fie
depusă 'n parlament la toamnă,
ca urmare a legii adusă astă
vară cu privire la obligativita-
tea participării tuturor ce-
tățenilor între 14—60 de ani
la instrucția de apărare anti-
aieriană.

Legea va prevedea că în
toate localitățile mai mari se
vor organiza trupe de pom-
pieri profesioniști, iar în loca-
litățile mai mici echipe de vo-
luntari. Va prevedea apoi că pri-
măriile sunt obligate a inze-
stra serviciile pompierești. Se
va organiza repartiția și in-
specția pe circumscripții (mili-
tare) a serviciilor pompierești,
și vor fi încadrate în apă-
rarea antiaieriană.

Legea nouă e vorbă să pre-
vadă impunerea cu un anumit

(Continuare în pag. V-a)

Săptămâna sfântului iredentist al Ungariei

— Tămbălăuri iredentiste, demonstrații
militare, lupte antiaieriene —

S'a scris în ziare că săptămâna
din anul acesta a Sfântului Ște-
fan al ungarilor nu s'a deosebit
cu nimic de „săptămânile” în-
chinat acestui sfânt al iredentei
în anii trecuți. Aceeași procesiune
cu mâna dreaptă a sfântului pur-
tată de cardinalul Serédy de-
alungul Budapestei, aceleași di-
scursuri revizioniste la statuia
întâului rege unguresc și la mor-
mântul eroului pe nedrept numit
necunoscut (fiindcă a fost iden-
tificat înainte de reingropare, ca
să nu se nemerească să fie va-
lah, slovac sau de altă lege), a-
celeași participări din statele suc-
cesoare ale ungarilor și ungu-
riților aduși cu reducere de c. f.,
aceeași demonstrație revanșardă
la investirea noilor sublocote-
nenți, ș. a. m. d. Singurul amă-
nunt nou ar fi fost scaldarea Du-
nării în lumina reflectoarelor.

Adevărul e însă că exhibițiile
iredentiste făcute sub pretextul
comemorării Sfântului Ștefan nu
s'au mărginit la atât.

Spre deosebire de cele din anii
trecuți, au fost descentralizate, și
anume destul de practic.

La Seghedin s'au organizat re-
prezentanțiile de teatru sub ce-
riul liber, cunoscute cetitorilor
noștri, dela cari, participanții tri-
miși de ziarele maghiare din
Arad au adus în România para-
lizia infantilă. Nu mai stăruim
asupra iredentismelor prilejuite de
aceste reprezentații dela Seghe-
din, pentru că am vorbit de-ajuns
despre ele în cele trei numere
din urmă ale „Gazetei Antirevi-
zioniste”.

La Zalaegerszeg, în Panonia,
s'a inaugurat în cadrele unei
săptămâni etnografice un monu-
ment al regimentului de infanterie
de-acolo și un clopot revizi-
onist.

Săptămâni „etnografice”, cu
inaugurări de steaguri de-ale lui
Urmanczy, botezate „steaguri cu
moaștele patriei”, au mai fost de-
asemenea în vreo trei județe.

La Estergom a fost o săptă-
mână a aviației.

La Gyöngyös, tot pe granița
nordică, un campament aviatc
de două săptămâni, și pe urmă
o probă de luptă antiaieriană de
două zile, cu concursul partici-
panților dela congresul general
de-acolo al Asociațiilor po-
pierești din toată țara.

Nu se poate deci zice că ani-
versarea din vara aceasta a sfân-
tului iredentist a fost o treabă

demonstrată, plictisitoare, ase-
mănătoare cu toate cele din anii
precedenți. Ceea ce a fost la
Gyöngyös, la Strigoniu, a fost
asemănător manevrelor militare.
Demonstrațiile dela Vesprem, dela
Zalaegerszeg, au fost deaseme-
nea lucru ostășesc. Și se adaugă
la acestea faptul vrednic de sub-
liniat, că 'n vreme ce în anii tre-
cuți ofițerii și reangajații fostelor
regimente ale Ungariei de dina-
inte de 1919 își țineau întruni-
rile camaradești la Budapesta,
întrunirile prilejuite de aniversa-
rea de acum a Sfântului Ștefan
s'au ținut unele în capitală iar
foarte multe prin orașe din pro-
vincie.

Povestea cu moaștele sfântului iredentist

Punctul central al demonstra-
țiilor iredentiste prilejuite de co-
memorarea anuală a Sfântului
Ștefan — a întâului rege al Un-
gariei, întruchipător în ochii un-
gurești al Ungariei Mari — este
dupăcum se știe procesiunea din
ziua de 20 August de-a lungul
Budapestei, cu moaștele regelui
sanctificat, adevăc cu brațul lui
drept, purtat într'un chivot de
mitropolitul primat al Strigoniului.

Cultul acestor moaște a dege-
nerat la unguri într'un adevărat
fetișism, din care pricină pro-
testanții îl combat de câțiva ani
cu toată 'nverșumarea. Reamini-
tim că s'a ajuns anul trecut la o
ne mai pomenită harță a pro-
testanților cu justiția, din pricina
criticilor ce le-au adus așa-zise-
lor moaște.

O condamnare cu mare răsunet

Harța s'a pornit dela un arti-
col al preotului reformat Ludo-

vic Nagy din Torzsa, publicat
sub titlul „Fetiș național” în n-rul
din Sept. 1931 al revistei „Kal-
vinista Szemle”. Autorul critica
vehement procesiunea ce se face
la 20 August în cinstea Sfântului
Ștefan, și o numea „idolatrie
grosieră”, „adevărat fetișism”. Pen-
tru cuvintele acestea a fost dat
din oficiu în judecată, și con-
damnat acum doi ani la 8 zile
închisoare și 300 de pengő a-
mendă, „pentru lésenațiune co-
misă prin insultarea unui senti-
ment patriotic bazat pe o tradiție
națională seculară”. (Cf. „Ma-
gyarság”, 17 VI. 1933.)

Condamnarea aceasta a avut un
răsunet enorm.

Presbiteriul reformat din Do-
brișin s'a întrunit sub preșidenția
episcopului Baltazar și a dat ur-
mătoarea proclamație: „rugăciu-
nea către oricine altcineva decât
către Dumnezeu: către oameni

(Continuare în pag. IV)

Românii din Ungaria

Câteva date statistice românești și ungurești asu-
ra Românilor rămași în Ungaria după tratatul
dela Trianon. Statele românești din apropierea fron-
tierelor noastre dela vest —

— Studiu statistic —

de Petre Petrinca

Această cifră de 50.000 ne e
confirmată prin datele episcopilor
bisericești de cari se țineau și de
și încă se țin din punct de ve-
te bisericesc, comunele româ-
nești de dincolo de frontieră. Con-
tinuăm acestor date, în comunele
aparținătoare eparhiei ort. a Ora-
diei Mari, cari sunt 9 la număr,
avem 8.235 credincioși; în cele
aparținătoare eparhiei ort. a Ara-
dului, în care de asemenea sunt
avem 14.130 credincioși, iar
comunele aparținătoare epar-
hiei unite a Oradiei Mari, 15 la
număr, avem conform șematismu-
lui eparhiei din 1909, 17.588 cre-
dincioși. Astfel, avem astăzi în
Ungaria, în parohiile organizate
cu caracter românesc, cel puțin
29.23 Români, adică în cifră ro-
undă 40.000. La aceștia se adau-
ă aproximativ 6000 Români

uniți, cari încă dela întemeierea
episcopiei unite ungurești din Haj-
dudorog, au fost atașați acestei
episcopii, precum și aproximativ
4000 Români ort. și uniți, cari
nu au izbutit să-și organizeze
parohii, fiind în număr mic, prin
comune cu alte majorități și având
astfel greutăți materiale prea mari
pentru puterile lor cu susținerea
acestor organizații. Astfel, numă-
rul Românilor rămași sub stăpâ-
nirea ungurească e cu siguranță
50.000 (Broșura: „Les Minorités
ethniques en Hongrie et en Tché-
coslovaquie”, Prague, la pag. 52,
arată că după statisticile oficiale
maghiare, în Ungaria, se află
49.990 Români). Cu atât mai vâr-
tos putem accepta această cifră,
cu cât statisticile eparhiilor noas-
tre sunt toate vechi și se bazează
pe datele de dinaintea războiului

mondial, nu cuprind deci sporul
firec din ultimii 15 ani; iar pe
altă parte, numărul optanților din
acest ținut, pentru cetățenia româ-
nă, a fost mic în rândurile țărâ-
nimei legate de ogorul său și
s'a redus aproape numai la inte-
lectualii”.

Vedem deci, că cifra de 50.000
suflete de Români minoritari din
actuala Ungarie, nu se poate con-
testa oricât ar încerca s-o facă
statisticile oficioase ale Statului
ungur.

Statisticile noastre sunt bazate
pe datele de dinaintea de război
și de tratatul dela Trianon. Ele
au fost întocmite de către epar-
hiile ort. și unite din Transilvania,
după numărul credincioșilor de
religie ort sau unită, pe care i-au
administrat bisericile. Datele în-
tocmite de către autoritățile noas-
tre administrative dela granița de
Vest a țării, au fost și ele extrase
din statisticile maghiare sau șe-
matismele amintitelor eparhii.

La aceste date însă, nu s'a
adăugat sporul firesc al popula-
ției românești din Ungaria de
după război, cu toate că Românii
erau considerați ca una din cele
mai prolifiche naționalități minori-
tare ale acestei țări.

Majoritatea Românilor din Un-
garia o formează o populație de
țărani, cari se ocupă cu agricul-
tura și numai o parte extrem de
redușă, s'ar putea considera în
rândurile clasei intelectualilor.
Acest lucru îl recunoaște și Ivan
de Nagy, în studiul amintit în
altă parte (Românii din Ungaria).
Prin urmare acești țărani, fiind le-
gați puternic de ogorul strămo-
șesc, mai mult decât intelectualii,
în urma dreptului de opțiune
acordat de tratatul dela Trianon,
ei nu s'au folosit de acest drept,
optând pentru cetățenia română,
ci au rămas și pe mai departe
pe moșiile lor, pe cari pacea răz-
boiului le-a adjudecat să aparțină
tot Ungariei. Aceia, cari au optat
pentru cetățenia română, au fost
intelectualii, al căror număr a fost
foarte neînsemnat.

Dacă statisticile maghiare (din
1920 și 1930) ni-ar reda o situa-
ție fidelă și dacă Ungaria s'ar fi
lăsat de acerba politică de ma-
ghiarizare a trecutului, în care
mai perzistă și astăzi, natural că
am constata existența unui număr
mult mai mare de minorități ro-
mânești în această țară. Dar Un-

garia și-a sortit minoritățile ei
unei pieiri sigure. În special,
elementul minoritar român a fost
condamnat să fie scos din istorie.
E o imposibilitate ca populația
minoritară românească din actua-
la Ungarie, care numără 50-
60.000 suflete, să fi rămas stați-
onară timp de 30 ani, dela re-
censământul maghiar din 1900,
sau timp de 20 de ani, dela re-
censământul din 1900!

Cifra de peste 50.000 Români,
aflători azi în Ungaria, e confir-
mată și de studiul lui V. Tulescu:
„Românii din Ungaria” („Graiul
Românesc”, No. 5, Mai 1930),
în care spune: „În Ungaria de
azi, între Tisa și hotarul româno-
maghiar, peste 60.000 de Români
îndură și pe mai departe suferin-
țele unei tragedii, începută din
veacuri îndepărtate: o masă com-
pactă de peste 60.000 Români,
a rămas ruptă dela țara mamă
și osândită să supoarte înaintea
umilirilor de veacuri din partea
unui neam, al cărui loc n'ar tre-

Săptămâna sfântului IREUDENTIST AL UNGARIEI

(Continuare din pagina III-e)

vii către spirite, către morți, către moaște sau obiecte este idolatrie, și ca atare se opune frontal legii dumnezeiești și uneia dintre principalele dogme creștine". Proclamația presbiterului spune apoi, că „sentimentul național și iubirea de patrie sunt calități cu mult mai ideale ale sufletului, decât să poată fi înjosite printr-o concordare a lor cu adorarea unor obiecte". „Noi — încheie proclamația — nu vedem consacrară sentimentului patriotismului în moaștele cari și de altfel sunt de o credibilitate nesigură (vrea adevărat să spună că nu-s autentice — n. tr.), ci în păstrarea comună, cu pietate și recunoștință, a memoriei jertfelor și gloriei figurilor mari ale istoriei noastre."

Tot atunci s'a întrunit consiliul eparhiei reformate a Budapestei, și a adus hotărârea aceasta:

„Declarăm că:

„Conform celor zece porunci ale lui Dumnezeu își sensului întregii Scripturi și al credinței seculare, adorarea, cinstirea religioasă, implorarea oricăror obiecte fără viață și deci și a așazisei Drepte Sfinte (a lui Ștefan I-ul — n. tr.), o recunoaștem și noi, dimpreună cu toți ceștinii ce stau pe baza evangheliei, ca pe o idolatrie, și ne vom feri de-așa ceva în totdeauna pentru mântuirea sufletelor noastre. Niște moaște declarate rom.-catolice, chiar dacă altminteri sunt o amintire istorică cinstită, nouă reformatilor nu ne poate fi niciodată simbolul națiunii sau statului maghiar."

Proclamația protestează în încheiere în contra cuvintelor ce le-a rostit la judecată procurorul, socotindu-i-le propagandă pentru legea catolică.

La fel — și tot atunci — au protestat în contra condamării

bui să fie în centrul Europei". etc. Același număr de 50.000 Români, din Ungaria, îl constată și I. Georgescu (în broșura: „Românii din Ungaria", pag. 20), care spune: „limba noastră abia dacă o mai vorbesc 50.000! dar ei au încă vie conștiința națională sau cel puțin conștiința particularismului lor confesional „greco-catolic", sau „gr.-ort.", atât de deosebit de acel al conlocuitorilor maghiari, calvinști sau reformați". Despre Românii maghiarizați, același autor, ne spune: „Pe întinderea de pământ schițată în cele de mai înainte, locuiesc 250 mii de Români, adică alăția câți avem în unul dintre cele mai bine populate județe ale țării. Adevărat că cei mai mulți nu știu românește", etc.

În datele noastre statistice, natural, că n'am enumerat decât pe cei 50.000-60.000 cari „mai au conștiința vie că sunt Români și mai vorbesc limba românească", considerând pe cei mulți — maghiarizați — ca definitiv pierduți în sânul maghiarismului.

(Sfârșit)

lui Nagy student Academiei protestante și Asociația generală a studenților protestanți, spunând că „nu vor recunoaște niciodată ca piatră de încercare a adevăratului protestantism rugăciunea către Sfântă Dreaptă". (Vezi toate cele de mai sus în „Budapesti Hirlap", 25 II 1933).

Procesul unui preot catolic

Ca urmare, preotul catolic Anton Pezenhoffer a scris în contra protestanților un articol, numindu-i „păgâni". A fost dat și el în judecată, dar a fost achitat. (Cf. „Budapesti Hirlap" 21. I. 1934).

Alt preot protestant condamnat

Lui Pezenhoffer și judecătorilor lui Nagy li-a răspuns preotul Ștefan Szabo din Mîșcolț, prin „Reformátusi Egyház Értesítő", și printr-o broșură intitulată „Istoria aventuroasă a Sfintei Drepte". Szabo protesta că s'a putut pronunța justiția într-o chestiune care e numai de competența unei comisii mixte de savanți, deoarece nu e sigur că dreapta zisă a sfântului Ștefan este autentică, și deoarece istoria cunoaște multe excocherii făcute ca așazisele moaște.

Revista și broșura au fost confiscate, iar autorul dat în judecata tribunalului din Dobrișin, care l-a condamnat pe Szabo la o lună închisoare, suspendându-i pedeapsa pe trei ani de probă. (Cf. „Pesti Hirlap", 24 I 1934).

Aviz școlar

Gimnaziul mixt de stat din Jimbolea face înscrieri până în ziua de 15 Septembrie, având locuri vacante pentru clasele I-a și a II-a.

În clasa I se primesc elevi și eleve, fără examen de admitere. Taxa școlară este de 1600 Lei, plătită în rate.

La gimnaziul mixt de stat din Jimbolea, pe lângă programa obligatorie, se propune ca materie facultativă și limba germană.

Școala se îngrijește de plasarea elevilor la gazde în condițiuni foarte avantajoase.

Direcțiunea

PENTRU COPIII DV.

• cele mai bune publicațiuni sunt:

UNIVERSUL COPILĂR

care apare regulat în culori
în fiecare Miercuri
și

CEI TREI CERCETAȘI

publicație de aventuri extraordinare,
care apare în fiecare Sâmbătă

POVEȘTEA cu reforma agrară a generalului Gömbös

— Alte amănunte în legătură cu noua lege maghiară a fidei-comisurilor și cu legea colonizărilor —

Am arătat în numărul trecut că după ce-a ținut o săptămână de zile consiliu ministeriale la umbra codrilor cu bandiți din Bakony, guvernul unguresc a venit în fața țării cu o mare senzație: cu un proiect de lege pentru reformarea fidei-comisurilor (a moșiilor nemeșesti ce nu se pot vinde sau împărți decât prin lege specială, și cu un proiect de lege a colonizărilor.

Ziarele de opoziție n'au fost de loc încântate de amănuntele comunicate de Gömbös ale legii fidei-comisurilor, în schimb — și-i natural — presa guvernului a prezentat proiectul de lege drept reformă agrară, și încă socială, iar presa ungurescă dela noi a mers și mai departe, și a falsificat — ca „Erdélyi Hirlap" — cifrele, pentru că se creadă că de-acum s'a isprăvit cu latifundiile.

În realitate proiectul de lege a fidei-comisurilor nu numai că nu se poate numi reformă agrară, ci e tocmai o piedecă în calea unei astfel de reforme.

Până acuma moșiile acestea ce nu se pot vinde și împărți, ci se administrează de unul dintre membrii familiei care împarte apoi veniturile, puteau să fie oricât de mari. După proiectul de-acum nu vor putea fi mai mari de trei mii de iugăre cadastrale („Erdélyi Hirlap" spunea 300 de iugăre!), dar restul nu va ajunge la sărăcime sau la alții, ci se va înscrie pe numele celorlalți membri sau rude din familie, până la 3000 de iugăre de fiecare. În plus: Se hotărăște prin noua lege că pot să-și declare și alții moșia fidei-comis, adevărat neînstrăinabilă, așa că de aci înainte vor fi scoase din circulație și moșiile nemeșesti cari puteau să se împartă sau să se vândă.

La amănuntele acestea adăugăm după „Uj Magyarország" din 17 August următoarele prevederi ale proiectului colonizărilor, care se chiamă că e'n leg-

ătură cu proiectul de lege a fidei-comisurilor:

Se vor putea răscumpăra pentru colonizări, în primul rând, pământurile băncilor, o parte dintre pământurile ajunse la stat pentru datorii, și pământurile celor cari nu locuiesc în Ungaria. Se vor putea apoi lua în considerație părți din moșiile cari ocupă într'un singur hotar o întindere mai mare de trei mii de iugăre, iar „dacă sporirea unei comune e de absolută necesitate obștească", se pot avea în vedere și părți din moșiile cari n'au într'un singur loc 3000 de iugăre, dar au mai mult ca atâta în mai multe hotare.

Dispozițiile acestea — cari nu se știe cum se vor mai înșchimba până vor deveni lege — nu înseamnă că se poate atinge cineva de moșiile amintite (afară de ale absenteiștilor), ci numai că pot fi obiect de tranșacție. În realitate înseamnă:

că se dă puțință băncilor să-și vândă scump țărănilor, prin mijlocirea și garanția statului,

pământurile ce le au aproape degeaba dela debitori, și care erau tare doritoare să scape printr'un târg ca acesta, apoi, că în locurile unde trebuiau făcute colonizări din teres național, vor putea fi obiect de târguială și moșiile ce nu au într'un singur hotar 3000 de iugăre;

și, în sfârșit, că se vor lua de-acum înainte în Ungaria împărțiri de moșii între membrii familiilor nemeșesti pentru că să nu se mai poată zice că raiul hortist e răul celor mai mari latifundii.

De-o camdată s'a văzut că mai această urmare a comisiunii proiectului de lege: nemeștii au început să clujească viitoarea lege făcând tranșacții de moșii pe membrii familiilor, și au început să se întoarcă țară absenteiștii. Începutul făcut prințul Filip Iozua Saxa-Koburg, care are în total 45.110 iugăre, și era în acele timp cetățean unguresc și țărășec, locuind însă în Germania.

Incordare în relațiile dintre Turcia și Bulgaria

Agenția Radio-Central anunță din Sofia următoarele:

Cercurile politice din Sofia sunt foarte îngrijorate de încordarea mereu crescândă a relațiilor turco-bulgare. Presa turcească, în frunte cu cea absolut oficială, cum e „La Republique", duce de câteva săptămâni o campanie foarte violentă împotriva Bulgariei, învinuind-o că ar avea intenții agresive față de Turcia.

Cercurile bulgare susțin că Turcia face o puternică propagandă naționalistă în rândurile populației turcești din Bulgaria, care numără vreo șapte sute mii de suflete, ca să convingă pe turcii din Bulgaria să emigreze în Turcia.

Produce deosebită îngrijorare în Bulgaria concentrarea din ce în ce mai puternică de trupe turcești, la granița turco-bulgară din Tracia. Această concentrare este însoțită, după cum se susține, de numeroase lucrări de întărire a graniței.

În fine, cercurile politice din Bulgaria sunt deosebit de îngrijorate și de faptul că armata turcă face mari manevre la graniță, emițându-se părerea că aceste manevre s'ar face în vederea unui apropiat conflict cu Bulgaria.

Toate aceste împrejurări fac să se exprime la Sofia temerea că Turcia ar voi să speculeze situația creată în Europa în cursul unei eventuale izbucniri a războ-

iului dintre Italia și Abisinia să pornească un atac împotriva Bulgariei. Supoziția aceasta e cu totul neintemeiată, ea are însă gradul la care a ajuns încrederea și neliniștea în Bulgaria.

După cum se știe, delegația bulgară la Liga Națiunilor va fi condusă de ministrul de externe Kiosseivanof, și se crede că ea va profita de ocazia că se va întâlni la Geneva cu Rusii Arras, ca să discute cu acesta în scopul de a risipi încordarea dintre cele două state.

Este de altminteri de rețut faptul că Turcia este singurul vecin al Bulgariei cu care aceasta încheiat un tratat de neagresiune.

Bibliografie

Generalul pensionat Bánlaky de Doberdo (sic) scos de sub tipar al 9-lea volum al istoriei sale maghiare militare. Volumul apărut conține unele trece tratatează desfășurarea de arme din anul 1437 (de sub regii Matias Carol cel Mic și Sigismund). Unele dintre capitolele privitoare la luptele purtate de ungurii români.

Canibalul Urmánczy a publicat în „Pesti Hirlap" din 17 August un articol închinat țărănilor de țigani ungurești. Este o amintire despre tariful Mișca Hamza din Oradea febelică.

Alte știri dela Pregătirile aviației maghiare

ORTODOCȘII DIN UNGARIA

— Un nou excroc la orizont: Kalugyer Elemer. Procesul de evacuare al ereticului Németh —

precum am arătat în numărul trecut, guvernul ungar a cerut iarăși patriarhul din Constantinopol să se abțină să se înființeze în Ungaria o episcopie ortodoxă maghiară (asemenea celei ucrainene dela Hajdudorog), și șantajează patriarhia cu amenințarea că dacă nu-i aprobă cererea, ortodocșii din Ungaria vor trece la schisma monofizită a excrocului Németh sau la cea maghiară catolică sau protestantă.

Prezenta pentru pregătirea înființării episcopiei ortodoxe, pentru cazul celalalt: al ingerii ortodocșilor în brațele ereticului Németh sau ale bisericilor ungurești ortodoxe, se continuă de

stau sub jurisdicția lui, ei se pun sub autoritatea ministrului de culte.

Aflăm despre isprava aceasta dintr-o scrisoare deschisă adresată episcopului Zubkovic prin „Magyarság” dela 17 August, a noului președinte (maghiaron) al comitetului parohial din Szöreg, Velyko Miletin.

Iredenta nu e însă mulțumită cu cât s'a făcut la Szöreg.

În „Magyarság” de a doua zi, din 18 August, se publică o scrisoare a unuia Gruits János, „ungur ortodox”, în care se felicită de-o parte cei din Szöreg pentru ruperea de episcopul sârbesc, dar li se dă peste nas că n'au mers până la capăt: adecă nu s'au proclamat parohie maghiară.

„Așa se vede — spune „ungurul ortodox” Gruits — că frații dela Szöreg nu știu că acolo unde s'au înființat parohii maghiare, e vieașă religioasă înfloritoare”.

Dovadă — adăugăm noi — cea din Senteș, unde au ajuns credincioșii să se îngroape fără popă.

„Keleti Ujság” ne destăinuie că cei dela Budapesta au aflat în sfârșit despre trecutul acesta glorios al excrocului, dar nu spune nimic despre urmările acestei descoperiri. Nici nu poate să aibă deocamdată vreo urmărire, după ce guvernul unguresc tocmai acum a-i trebuiesc mai mult ca oricând asemenea unelte, ca să șantajeze patriarhia Constantinopolului.

Procesul lui Németh

Odată cu demersul ce l-a făcut în luna trecută la patriarhia din Constantinopol ca să i admită să înființeze o eparhie ortodoxă maghiară, guvernul unguresc a dat ereticului Németh poruncă să evacueze până la 31 Iulie casa parohială, pentruca patriarhia să creadă că oficialitatea ungurească nu mai are nimic cu „episcopul-mitropolit” trecut la erezia monofizită.

Aceiaș poruncă i-a dat-o lui Németh parohia încă de astă iarnă, dar excrocul a continuat să stea în casa parohială și să facă acolo slujbe, în vreme ce biserica stă închisă, sigilată pentruca să nu intre în ea excrocul. Acum s'a dat porunca de evacuare din locul cel mai înalt, dar excrocul tot nu pleacă. În loc să se fi trimis poliția sa-l asvârle pe ferastră afară, i s'a intențat proces de evacuare, iar la debaterile ce au avut loc Marți la judecătoria de ocol din Senteș — după cum anunță „Bud. Hirlap” din 28 August — s'a amânat sentința, fără termen, până se va prezenta ordinul de evacuare al ministrului și ordinul prin care patriarhul din Constantinopol l-a dat pe Németh afară din rândul preoțimii ortodoxe.

Alt escroc răspopit

Possibilitățile de pescuire n'au apăsate pe el-a prilejuit excrocilor tătoarea autorităților maghiare pe unelte cu cari să maghiarizeze biserica ortodoxă, a atras pe raiul hortist pe un preot erisit Călugăru, din părțile Săturului, despre ale cărui încercări de a atrage pe ortodocșii din Ungaria în mejile maghiarismului a fost dat să auzim de multe ori până acuma.

Excrocului acestuia i se închină ziarul clujean „Keleti Ujság” din 29 August o interesantă corespondență budapestană, din care vom următoarele:

Kalugyer Elemér — cum își cheamă în Ungaria — s'a dat drept credonean și martir al drăciei sale de patria maghiară, a fost deci primit „de unele surse ungurești” cu mare însușire. A colindat toate parohiile ortodoxe din Ungaria, și sub pretext că vrea să le scape de exilii de felul lui Németh, a căsușă-și tragă spuza la oala sa, să se facă șef al bisericii ortodoxe maghiare independente. Reușindu-i însă încercarea parohii, s'a stabilit la Budapesta, și „a reușit — spune „K.” — să intre cu perorațiile sale teologice și cu apucăturile-i istețe grația ungarilor ortodocși de credință, ba a putut să-i să-i pună la dispoziție un apartament în Budapesta, unde făcea slujbe ca prim și singur șef al bisericii, al bisericii neatârnată de nimeni și de nimic”.

În cele din urmă — spune corespondența budapestană a oficiului partidului maghiar — cei din

capitala maghiară au început să se întrebe cine-i apostolul acesta, și au aflat că-i dela origine unit, că a trecut la ortodocși și a fost sfințit preot pentru părțile sântărene, și că n'a trebuit să plece în Ungaria pentrucă ar fi fost prigonitor din cauza „dragostei sale de patria maghiară”, ci fiindcă episcopia ortodoxă l-a dat afară din cinul preoțesc deoarece și-a călcat votul și s'a însurat după ce fusese sfințit.

Pompierii unguri în slujba iredentei

(Continuare din pag. III-a)

procent (6 sau 10) a societăților de asigurare, în folosul fondului pompieresc.

Punerea aceasta a pompierilor unguri în slujba iredentei și legăturile iredentiste menționate mai sus ale serviciilor pompieresti din Ungaria cu „camarazii” lor din statele succesoare, ar trebui să deie în sfârșit de gândit și conducătorilor noștri.

La noi — e cât se poate de regretabil și de condamnat — nu se dă pompieritului nicio atenție, și astfel organizațiile minoritare de pompieri voluntari pot să-și facă mendele în cea mai dragă voie, necontrolate de nimeni, neconstrânse la nicio românzare.

Situația aceasta, alarmantă mai cu seamă aici la graniță,

nu mai poate fi lăsată să dăinuie. E timpul ca publicul românesc să arate alt interes decât cel de până astăzi pompieritului, și mai cu seamă e timpul ca guvernarea să vină cu o reorganizare după toate cerințele, în primul rând naționale, a acestei tagme.

Dacă guvernul nu va veni grabnic cu o lege de reorganizare, parlamentarii din ținuturile depe graniță au datoria să o aducă din inițiativă proprie.

Un medic din Lipsca a inventat un aparat electric de întinerire pe seama femeilor, constând dintr-o lampă electrică care emană o lumină roșie extrem de puternică, însă fără influență asupra pieii ci numai asupra fibrelor nervoase, a vaselor de sânge și a hormonilor.

Pe aierodromul „sportiv” — adecă al fineretului obligat prin legea lui Haller să facă sport militar — din apropierea orașului Gyöngyös, a fost în luna aceasta o întrecere aviatice de 16 zile, la care au luat parte aproape o sută de aviatori din societățile „Move” (cea amestecată în atentatul dela Marsilia,) MAV (căile ferate) și Beszkart (tramvaiele din Budapesta), cu 16 avioane și planoare. Tabăra — cum a fost numită — a stat sub comanda locot-colonelului aviator Malei Bernard. Două săptămâni a făcut zboruri de instrucție, iar în ultimele două zile (18-19 VIII) zboruri demonstrative pentru public, cu serbări populare. Tabăra a făcut cu acest prilej pregătiri pentru olimpiada avioanelor fără motor. (Cf. „Uj Magyar-ság” din 18 August.)

La știrea de mai sus a ziarului „Uj Magyar-ság” vom adăuga că serbările populare din cele două zile din urmă ale campamentului, n'au fost tocmai serbări. Au fost exerciții de apărare antiaeriană, făcute cu concursul pompierilor adunați cu acest prilej în congres general la Gyöngyös.

În același timp cu demonstrațiile aviatice dela Gyöngyös, s'a organizat o săptămână a aviației la Esztergom, pe granița cehoslovacă. „Budapesti Hirlap” din 25 August scrie în introducerea dării de seamă a săptămânii aviatice dela Strigoniu următoarele:

„Activitatea Asociației aviatice sportive a studenților dela politehnică nu se mărginește numai la fabricarea de avioane și la instruirea piloților. Asociația desfășoară o operă serioasă pentru popularizarea aviației în cât mai largi straturi populare. La parte la fiecare eveniment aviatice serios, ba de cele mai multe ori ea le inițiază. Organizează în fiecare an mai multe zile ale aviației, demonstrații, concursuri, cari sunt dovadă că asociația este un stâlp serios al aviației maghiare.”

E vorba, după cum s'a putut înțelege, de o asociație creată în baza legii lui Haller, cea cu obligativitatea participării fineretului la instrucția militară. În baza acestei legi studenții fac militărie de specialitate, și anume: cei dela chimie lucrează la gaze, iar cei dela politehnică și dela alte școli tehnice superioare fabrică avioane și se instruesc la pilotare.

Președintele Ligii Revizioniste, Herczeg Ferencz, a publicat în „Pesti Hirlap” din 18 August, în legătură cu între-

cerile sportive internaționale ce au fost la Budapesta acum două săptămâni, un articol despre „sportul universitar”. Laudă isprăvile sportive ale fineretului maghiar, dar i-ar plăcea și mai mult dacă fineretul unguresc sportiv s'ar dedica aviației. „Scopul acesta — spune Herczeg — nu poate fi firește atins prin slaba sprijinire de către oficialitate a zborurilor amatorilor, ci numai printr-o inițiativă curajoasă și de mari proporții. Ce înțelegem prin inițiativă curajoasă și de proporții mari? De-o pildă, să fie obligați aceia dintre studenți pe cari examinarea specialiștilor i-ar găsi potriviți, să-și obțină diploma de piloți. (Adecă recrutare în lege! — n. tr.) Nu e aceasta un mai mare amestec în vieașă particulară, decât cum e instrucția militară generală obligatoare.”

Sic!

Primăria Budapestei face un nou aieroport în hotarul Budăors, și a expropiat în acest scop 140 de iugăre arabile dela 120 de locuitori din acea comună. (Cf. „Magyarság” 17 VIII.)

O asociație șantajistă a „martirilor” iredentei

La 17 August a luat ființă la Budapesta o asociație a ziaristilor maghiari „expulzați și prigoniți” din statele succesoare. Asociația — precum arată „Budapesti Hirlap” din 18 August — pornește la drum în primul rând cu scopuri economice.

Adecă le trebuie „martirilor” răsplata „martirajului”.

Că a trebuit să ia ființă, cu asemenea scop, această asociație de „martiri”, e semn că la Budapesta li-i judecat martirajul la adevărata valoare. Când e dat afară dintr-o țară succesoare sau când pleacă de bunăvoie un ziarist maghiar, întotdeauna presa din Budapesta îl face martir și țipă săptămâni în șir în contra prigoanei antiungurești. După ce apoi scopul de a se face pe chestia asta agitație a fost atins, falșii martiri cad în uitare. Ungaria nu-i mai răsplătește, fiindcă nici n'are de ce. A trebuit deci să-i vedem că se asociază cu scop economic (sic!), pentruca să șantajeze autoritățile ungurești.

**ACHITAȚI-VA
ABONAMENTUL LA
„GAZETA
ANTIREVIZIONISTĂ”**

Din lume și din țară

La Londra s'a descoperit o placă de gramofon, singura până astăzi care conservă vocea fostei regine Victoria. Placa e un mesaj de salutări adresat de regina engleză negusului abisinian, și a fost găsită într-o magazie a Soc. Edison.

La congresul internațional al biologilor, ținut zilele trecute la Moscova, s'a comunicat de medicul Brusovenko o experiență nostimă în legătură cu inima. Profesorul rus a demonstrat că dacă din cauza pierderii prea mari de sânge inima ajunge să nu mai funcționeze, poate fi readusă la viață prin injectare de sânge. A adus în fața congresului un câine cărui i s'a luat tot sângele, și după ce câinele a fost crezut mort, profesorul Brusovenko i-a injectat sânge cu un autoinjector, și l-a readus în câteva minute la viață. Se crede că experiențele sale vor fi de folos în cazuri de accidente.

Episcopul anglican din Exeter a introdus în eparhia sa liturghia slujită sub cerul liber. A început inovația cu liturghii făcute în grădina palatului episcopesc. Foia oficioasă a eparhiei motivează inovația spunând că dela slujba servită afară mamele își pot arunca ochii la copiii ce se joacă prin apropiere, și că bicicliștii pot veni la slujbă cu biciclete, răzîmîndu-și-o în timpul liturghiei de gard.

Intr'un sat din comitatul Sussex din Anglia s'a întâmplat în vara aceasta un fel de minune. Un locuitor de acolo Bartholomew, avea o față oloagă și paralizică din naștere, Rosy, din pricina căreia toate lucrurile din casă zburau în timpul nopții spre mai marea groază a familiei. Fata se trezea după aceste fenomene aiurită, nu putea scoate o vorbă și abia respira. Scuturată apoi, țipa ca din gură de șarpe. Oloaga a făcut mare senzație în toată regiunea. S'a adunat în casa lui Bartholomew lume peste lume, care a văzut cu ochii ei cum zburau lucrurile din casă spre fata bolnavă. Rosy a fost adusă apoi la un sanator, și din momentul acela lucrurile din casa lui Bartholomew nu s'au mai mișcat. La sanator oloaga a trecut printr'o criză groaznică, apoi a început să se însănătoșească și într'o bună zi să umble.

Un profesor dela institutul Smithsonian din Anglia, Hobbe, a inventat un avion cu care face senzație: avionul său zboară, țuge pe apă și merge pe sub apă întocmai ca submarinele.

A murit în Ungaria fostul prefect de Arad și latifundiar dela Șumand Petru Urban, cumnat al regentului Horthy. „Budapesti Hirlap” din 18 August relevă ca unul dintre principalele lui merite pentru unguri, că a dat unguirilor din regiunea Aradului un liceu, liceul de azi al comunității romano-catolice arădane, înființat după unire. Isprava la care se referă semioficiosul guvernului maghiar e finanțarea de cătră răposatul de acum și de cătră alți nemeși din județ a conspirației anti-românești ce a fost la liceul romano-catolic de aici, din pricina căreia liceul și-a pierdut dreptul de publicitate.

Fostul prim-ministru unguresc Bethlen a plecat acum săptămâna în Anglia.

In legătură cu călătoria aceasta a sa s'a scris în presa din Budapesta că va trece și pela Steenckerzeel, pela pretendentul la tron Oto de Habsburg. Vizita la Oto a fost apoi desmințită, ceea ce însă nu înseamnă că n'ar și putea să se nîlămpe.

La Chamby, lângă Montreux, a fost dela 8 la 18 August o adunare a reprezentanților din mai multe țări ai asociației protestante World Alliance. Secția pentru chestiunile minoritare a asociației a ținut în zilele de 8-11 August adunări secrete, la cari delegatul unguresc dr. Boer Elek a cerut să se ia pările minoritare din atribuția Ligii Națiunilor și să fie date judecătorei internaționale din Haga (cf. „Uj Magyaraság” din 18 VIII).

La poșta din Christchurch (Australia) e grevă din pricină că nu li se dă funcționarilor sporire de leafă. O grevă, însă, foarte curioasă. Petetiștii au hotărît adecă că nu-și mai rad barba până când poșta nu le împlineste cererea.

„Budapesti Hirlap” din 17 August crt. anunță că la congresul ținut deunăzi în Bulgaria al asociațiilor internaționale studențești creștine, s'a hotărît să se țină la Budapesta o consfătuire intimă, apoi, să se editeze o publicație germană și franceză, și s'a ales o comisie din delegați din România, Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria și Grecia, pentru pregătirea unei cooperări între tineretul intelectual din aceste state.

La Albineț, în Basarabia, s'au întâmplat în legătură cu calendarul vechi lucruri dureroase. Credincioșii din partea locului au fost lăsați până acum să țină neștiințeriți sărbătorile după stilul vechi, și din pricină că n'a existat control și regulă, s'au vîrit

între ei agenți comuniști, cari făceau sub masca stilismului propagandă dăunătoare țării. Capul acestei acțiuni dăunătoare era preotul rusificant Climovici, fost pe vremuri crășmar, sfințit popă de mitropolitul rus refugiat Serafin. Văzând în cele din urmă că acțiunea lui Climovici ia proporții primejdioase, autoritățile au luat măsuri, trimitând în sat o trupă mare de jandarmi. Comandantul jandarmilor n'a avut însă tactul cuvenit, și a trimis forța publică să dea buzna peste credincioșii adunați noaptea în număr de câteva zeci de inși acasă la Climovici. S'a iscat o năcăieră, s'au tras focuri, au murit câțiva inși, alții s'au rănit, iar preotul agitator a dispărut și se afirmă că e ținut de credincioși ascuns.

Ziarele învinuesc pe ministrul internelor că în loc să fi ordonat măsuri severe în urma celor întâmplate, s'a apucat să stea cu stiliștii de vorbă prin scrisori, îndemnându-i cu blândețe la respectarea legilor. Deocamdată e însă de constatat că s'a ajuns cu blândețea la o potolire a spiritelor.

In unele orașe din Germania s'a oprit baterea vitelor cari sunt aduse la oboare. Biciul și bâta au fost înlocuite cu beți-cașe electrice, cari, puse în legătură cu o lampă de buzunar, emană curent electric, sub a cărui influență nedureroasă vitetele se supun mai bine decît dacă le-oi bate.

Un grădinar austriac de lângă Graz a avut în vara aceasta două mii de struguri pe un singur butuc de vie, ceea ce înseamnă vreo două hectolitri de vin. Vițele butucului sunt de câte 10 metri lungime.

Un doctor american, Amos A. Squera, care a fost timp de 25 de ani medic al vestitei închisori Sing-Sing din New-York, a publicat zilele trecute sub titlul „The Sing-Sing Doctor” o carte în care arată după constatările sale dintr'un sfert de veac, că majoritatea făcătorilor de rele au ochii și dinții stricați. Durerea de dinți și de ochi duce pe om la rele. Dintre pensionarii închisorii Sing-Sing sufăr de ochi 52%, iar dinții buni n'au avut decît 24 la sută. Doctorul Squera a constatat că dacă sunt tratați de boala de ochi sau de dinți, delicvenții devin oameni cum se cade.

In Polonia, pe malul lacului Biskupin, s'au găsit urmele unui sat lacustru, făcut pe stâlpi înfipti în apă. Satul e de vreo 2500 de ani, și ocupă o suprafață de 15 mii de metri pătrați. S'au descoperit pîn'acum șapte străzi, așezate paralel și largi de doi metri și jumătate până la trei. Satul era înconjurat cu un zid gros de pământ bătut, care l-a apărut pînă acum de n'a fost spălat de valuri. S'au descoperit

furci de tors, farfurii, unelte casnice, cercei etc.

La Asociația chimiștilor americani s'a făcut deunăzi o comunicare senzațională. Vestitul „distrugător de atomi” Ernest Lawrence, după acum vestește „Daily Express”, a anunțat că a izbutit să fabrice rادیu din sare de bucătărie, din fosfor și din alte câteva elemente ieftine, și că va începe încurînd fabricarea pentru comerț a radiului artificial, care va fi și mai ieftin și mai radioactiv decît cel natural.

Un gaizir din capitala Islandei, botezat Rejka Kilde, încetase de 19 luni să mai azvîrlă apă, și a fost repus în funcție printr'un procedeu nostim, umplându-i-se gura cu săpun.

In Austria s'a desființat la trenuri — afară de cele internaționale — clasa întâia.

Rândunicile din Austria, cari plecau pînă acum spre țările calde la începutul lui Septembrie, au plecat în anul acesta încă în Iulie, iar grosul în prima jumătate a lui August.

Un comisar de poliție ungur, Vágvölgyi-Woldrann, a înregistrat o invenție interesantă, care apară de spărgători casele de bani. Lipește pe dinlăuntrul caselor niște plăci cu gaz, cari, când ajunge la ele sfredelul electric al spărgătorului, dau drum gazului și-l fac pe vizitatorul nedorit să amețească sau să fugă țipînd.

O altă invenție, pentru apărarea de hoți a geamantanelor, a fost făcută la Basel, de inginerul Horn. E vorba de o sonerie electrică așezată în geamantan, care îndatăce ridică vr'un străin geamantanul, sună mereu pînă când nu se decontează.

In Canada s'a inaugurat o școală interesantă: școala ambulantă. In loc să meargă copiii la școală (e vorba de copii din ținuturi cari locuiesc departe de școală) vine școala la ei. Școlile acestea sunt compuse din două vagoane (unul sală de învățămînt și altul locuință pentru învățător), și stau câte o săptămână într'un loc, apoi se duc în altă parte, ca să revină apoi după un interval oarecare.

In Japonia s'a început la femei o modă nouă: ca să-și transforme ochii mongolici în ochi europeni. Moda aceasta a fost inovată de chirurgul Kozu Uchida din Tokio, care a europeanizat pînă acuma peste 30 de mii de japoneze. Operația e simplă, ținînd abia câteva minute; e vorba numai de înlăturarea stratului de

grăsimi de pe pleoape, mai mult ca al europenilor, care pricinuesc oblicitatea ochilor mongolici.

Din închisoarea din Cambridge (statul Colorado din America) s'au eliberat de curînd criminali cari erau condamnați temniță pe viață. I-au eliberat pentru că s'au învoit să servească „iepuri de experimentare”, încercarea unui ser în contra bericulozei. Au fost vaccinați noul ser și expuși apoi vră mai îndelungată infectării. Experimentația a reușit pe deplin, cei criminali și-au căpătat libertate iar omenimea s'a ales cu un medicament nou în contra tuberculozei. Serul acesta nou, descoperit de un medic necunoscut, e azi mare senzație în lumea medicală americană.

In Albania, precum am anunțat s'a încercat acum săptămâni o răscoală. Incercarea a fost descoperită înainte de vreme, datorită faptului că unii tre conspiratori s'au apucat trimită miniștrilor scrisori de avertințare neiscălite, bătute la șină. Organele de siguranță au cetat mașinile de scris ale bănelor, și au fost astfel descoperite pede. S'au făcut așa de multe arestări, încât n'a mai fost loc temnițe și au trebuit să fie înținași arestații sub pază în condiții particulare. Revolta a fost smulmă înainte de a deveni periculoasă.

In școlile din Tokio interzis acum 32 de ani lege întrebuintarea bășii. Se vede că sistemul de pedagogie n'a dat rezultate fiindcă legea dela 1903 a fost acum desființată.

In America e lucru obișnuit să se aducă medicii la boala dela țară cu avionul. Rușii au apucat însă acum să-i boteze americani. In Sovietia s'au în slujba medicinei paracadecă se duc medicii la boala vîi din locurile inaccesibile avionul, și se scoboară cu avion cu parașuta. E vorba de bolnavii din munți, unde nu poate merge repede cu vehicul terestru, iar avioanele nu pot să aterizeze. S'a ținut acum de curînd în Moscova un congres al medicilor parașutiști, și s'a hotărît să se deschidă un curs pentru să învețe cât mai mulți doctori scoborîrea din avion cu parașuta.

Firește, noi nu trebuie să vățăm din inițiativele acestor străinilor. La noi, precum s'a întâmplat în săptămâna aceasta văcarului român Sighet Șumand, care a fost rănit de un minoritar ce fusese anului 1919 în armata bolșevică de geaba te duci tu bolșevic doctor, căci fiind doctor minoritar și înțelegînd că te-ai să-ți dea un ajutor ce se îndrepta în contra minorității bolșevic ce te-a împușcat închide ușa în nas.

Costeala tripourilor aşa-zise gazetăreşti

— Se fac sforţări titanice ca să se lerească şi Aradul cu un tripou al gazetarilor minoritari. Se va închide tripoul „gazelăresc” din Timişoara. —

ce nu credeam să se întâmple în Arad, s'a întâmplat:

Maghiarii şi-au găsit înţelegere între gazetarii români, pe acest succes, fac predece zor ca să-şi deschidă pe numele totalităţii ziare de aici, deşi nu au încă aşteptarea justiţiei, şi deşi gazetarilor români din Arad se învecinează acestei uzurpări cu toată răutatea şi demnităţea.

arătând foarte amănunţit poartă acestui tripou în două nume: le-am închinat în luna august. Fiindcă se încearcă însă să se facă o „înţelegere profesional-culturală” între maghiari, cu preşedinte roscu conducere pe jumătate maghiară, cu personal românesc, cu ziaristi români, vom avea în nou, pe scurt, ce trebuie să ştie îndeobşte despre învecinarea aceasta:

Arad există o organizaţie „gazelărescă” minoritară, succesoră a secţiei de-aici a Sindicatului presei maghiare, înfiinţată în anul 1927 pentru deschiderea locală de jaf, a unui tripou. Este recunoscut personalitatea acestor numai după ce a dat la porunca ministerului de Justiţie, pe cei patru cetăţeni maghiari ce îi avea printre membri, numai după ce s'a angajat forţat să nu are să tolereze în clubul jocuri de hazard. La clubul gazetarilor maghiari s'a închis apoi de autorităţi, ca să a fost prins în flagrant cu învecinarea.

Organizaţia păşărilor acestora a rămas, prezidată la început de către Krenner iar astăzi de către faimosul Zima, are numele clubului ziariştilor minoritari din Arad. Sub titlul acesta i s'a dat valabilitate juridică.

La primăvară, decând cu părăsirea noului regim al jocurilor de hazard, „Cercul ziariştilor minoritari” a socotit că-i rost să-şi schimbe numele, şi a aranjat faimosul tripoter Lef să-şi deschidă tripoul. Ca să se pună la adăpost de surprize neplăcute, a crezut că-şi poate lua numele, botezându-se cu clubul ziariştilor din Arad”, şi al celor români. Şi pentru să aibă un pretext ca să ia acest titlu, şi-a schimbat titlul 6 din statute în sensul că poate face parte din „Clubul ziariştilor din Arad” orice gazetăreşti care e membru în organizaţie de presă cu personalitate juridică recunoscută.

Statutele — cu titlul şi cu conţinutul schimbat — au fost susţinute spre aprobare tribunalului. Acuma tribunalul nu şi-a aprobat. Totuşi Cercul ziariştilor minoritari şi-a luat în vecinătate să funcţioneze sub numele uzurpat, adunând membri maghiari în numele „Clubului

gazetarilor din Arad”, punându-şi la intrarea hotelului Central firma „Clubul gazetarilor”, şi convocând pe ziua de 3 Sept., — sub semnăturile Zima Tibor şi Kocsy — o adunare generală extraordinară în numele aceluiaşi neautorizat „Club al gazetarilor din Arad”. Mai urmează numai să se deschidă fără aşteptarea recunoaşterii tribunalului sala de jocuri.

Aceasta-i povestea.

Fără de îndrăzneală provocare a gazetarilor minoritari, gazetarii români din Arad au reacţionat astfel:

Dintre singurii cinci gazetari cari fac parte din vreo organizaţie de presă recunoscută (întâmplător din Sindicatul Presei Române din Ardeal şi Bănat, care dupăcum se ştie a interzis membrilor săi să facă parte din tripourile gazetarilor minoritari), trei au înaintat la tribunal contestaţie în contra schimbării abuzive a titlului Cercului ziariştilor minoritari, al patrulea s'a declarat solidar cu ei, iar al cincilea a trecut la Cercul ziariştilor minoritari.

Dintre ziaristii neorganizaţi, cari prin urmare nu pot face parte din aşa-zisul „Club al ziariştilor din Arad” (vezi mai sus art. 6 al statutelor), doi ar fi tre-

cut la tripoul minoritarilor, iar ceilalţi îşi fac acum o „Asociaţie a ziariştilor şi publiciştilor din Arad”, în ale cărei statute se stipulează că nimeni dintre membri Asociaţiei nu face şi nu poate face parte din niciun fel de tripou.

În aceste împrejurări, când dintre ziaristii membri ai vrunei organizaţii de presă recunoscute, singurii cari pot face parte după statutele lui Zima din tripoul cu pricina, numai unul a înţeles că se poate întovărăşi cu ceata lui Zima, şi când afară de două victime nesindicalizate toţi gazetarii români din Arad sunt în contra tripoului acestei cete, e cel puţin straniu a vorbi de românizarea lui, şi a pretinde sub pretextul unei pretense românizări titlul de Club al gazetarilor din Arad.

Cetăţenii maghiari dela tripoul gazetăresc din Timişoara

Ziarul „Universul” anunţă în n-rul din 28 August, că la inspecţia făcută de trimisul ministerului de interne la Clubul aşa-zis gazetăresc din Timişoara, s'a constatat că doi dintre conducătorii clubului sunt cetăţeni maghiari, şi că unul dintre aceştia, ziaristul Kalontay, face propagandă iredentistă. Inspectorul a cerut ministerului închiderea clubului.

CORTEŞIE cu taurul de prăsilă

Treaba asta s'a întâmplat în Ungaria, în circumscripţia Csenger, şi are acum urmare la justiţie.

Un senator, Pécsy Manó, are la ferma sa un taur de soi, la care se aduc vacile locuitorilor din împrejurimi. Şi fiindcă taurul îi era căutat, ce s'a gândit senatorul! Să nu-l dea să gonească decât vacile celor ce votează cu partidul său.

Chestia a ajuns în discuţia publică. Şi senatorul s'a exprimat faţă de cineva, că adversarul său, care zvoneşte în contra sa negustoria aceasta electorală, e calomniator ordinar.

Adversarul cu pricina l-a dat pentru vorba asta în judecată, dar senatul a refuzat ridicarea imunităţii parlamentare. L-a provocat apoi pe Pécsy la duel, şi fiindcă senatorul a refuzat satisfacţia, martorii contrari l-au descalificat. Ca urmare senatorul l-a dat pe adversar în judecată, pentru că l-a calomniat prin publicarea procesului verbal al martorilor.

Cazul se judecă la 9 Sept. la Nyiregyháza.

Rugăm pe onoraţii restanţieri să nu uite a-şi face datoria faţă de „Gazeta Antirevizionistă”, achitându-şi modestul abonament.

Ştiri despre armata abisiniană

Armata abisiniană se împarte în trei categorii:

1. Armata regulată, creată în 1930, cu 8500 soldaţi, dintre cari 400 formează garda Negusului, iar ceilalţi sunt răspândiţi prin diferite garnizoane.

2. Armata imperială, care formează elementul de bază al armatei abisiniene. Soldaţii aceştia sunt recrutaţi din cei cu experienţă din războaiele interne şi dintre cei mai buni frăgători. Numărul acestora se ridică la 350 000, şi sunt lăsaţi în apropiere de Eritreia italiană, în provincia Tigrea. Sunt soldaţi eroici şi plini de curaj.

3. Armata din provincie care aparţine prinţilor. E formată din grupuri înarmate cu scopul de a-şi însoşi slăpăni în călătoriile lor.

În chip oficial, numai tribul Seium şi Kassa are dreptul să aibă armată proprie. Primul are dreptul la 20.000 soldaţi, al doilea la 30.000. Înarmarea poporului însă nu poate fi controlată. Luptătorii sunt atâţia câte-s armele în ţară.

Soldaţii abisinieni sunt foarte curajoşi şi foarte răbdători. Merg foarte repede. Într-o zi pot face 60 km., fără să se resimtă prea mult. Aprovizionarea nu e necesară, de oarece soldaţii se mulţumesc să mănânce boabe de cereale prăjite. Şeful merge în luptă în fruntea trupelor. În cazul când e ucis, soldaţii o iau înapoi. Împăratul se îmbracă la fel ca trupa care-l însoţeşte, pentru ca inamicul să nu-l ghicească.

După cum povesteşte d. Vakari în ziarul parizian „Ultimele noutăţi”, maiorul belgian Doter şi ajutoarele sale, căpitanii Faniel şi Sisterman, fac toate sforţările să pună în curent armata abisiniană cu mijloacele moderne de luptă. În fiecare zi au loc manevre lângă capitala ţării. După exerciţiului maiorul Doter chiamă la sine pe comandantul negru, şi îi repetă de o sută de ori:

Fă ce-i face ca soldaţii dumitale să nu mai alerge contra focului ci să se tupileze la pământ. Nu-i nevoie să se arunce toţi deodată, fipând, peste linia duşmană. E nevoie să aştepte ca mitraliorii să ajute lanţului de frăgători înaintarea. Nu faci astfel, îşi duci soldaţii la abator, nu la victorie! Hai din nou la soldaţi şi spune-le tot ce ţi-am spus eu!

E uşor de lămurit! . . . Soldaţii negri fug ca nişte diavoli, însă nu pot deosebi mâna dreaptă de stânga. Când e vorba să stea, se sfrâng toţi grămadă, iar la comanda „înainte marş!” se răspândesc în toate părţile.

Când se aduc valahilor învinuiri pentru lucruri ce se fac la Budapesta

— »Profanările» de morminţi dela Cluj —

În ziarul budapestan „Magyar-ság” s'a publicat deunăzi o corespondenţă din Cluj (corespondentul de-acolo al faimoasei gazete iredentiste e faimosul N. Krenner), prin care se da alarmă ca din gură de şarpe că valahii nu mai încap acum nici de unghurii din morminţi, ci le închiriază morminţile la noi amatori, ba s'ar deda şi le adevărate acte de profanare.

Corespondenţei acesteia infame i s'a dat la 18 August un răspuns prin acelaşi ziar, de către un tată îndoliat din Budapesta, care scrie între altele următoarele:

„Am luat cunoştinţă de revolta, de îndurerarea autorului articolului, şi am avut acelaşi sentiment ca şi el. Dar dacă nu spunea cuvântul Hazsongárd (aşa îi zic unghurii locului cimitirului din Cluj — n. tr.), ai fi crezut că-i vorba de cimitirul din Budapesta. Din cuvânt în cuvânt. Sau n'are autorul articolului cunoştinţă, că la noi mortul nu poate odihni într'un loc decât 30 de ani? Apoi, dacă urmaşii lui îl aşează într'un nou mormânt, e bine! Un mor-

mânt nou, un cosciug nou, asistenţă medicală, gropari, etc., pe mine m'au costat zece milioane de coroane, tocmai în ajunul schimbării monedei, cu toate că n'a fost nici popă, nici clopotar, nici nimic, nimic, ci numai o mutare dintr'un loc în altul nou”.

Autorul scrisorii spune apoi că de geaba se revoltă corespondentul că s'ar da la Cluj crucile de piatră vechi, nereclamate, ca să se facă din ele cruci pe seama morminţilor noi, fiindcă la Budapesta se petrece exact lucrul acesta. „Se n-groapă morţii (pentru cari nu se plăteşte prelungirea chiriei mormântului — n. tr.) într'un mormânt comun, piatra de mormânt trece în proprietatea primăriei... se şterge numele depe ea, uneori se şi transformă şi o vând din nou”.

Se plânge corespondentul dela Cluj că nu se lasă în pace morminţile de 400 de ani, dacă se întâmplă să n'aibă pe nimeni, în schimb — spune tatăl îndoliat — la Budapesta dacă s'au împlinit 30 de ani fără o zi şi n'ai plătit

prelungirea, nu-ţi dă o cât de mică păsuire pentru toată lumea asta.

Apoi, se plânge corespondentul dela Cluj că s'ar evacua morminţi ale căror cruci erau monumente de artă. La Budapesta, spune tatăl îndoliat, e regulă că de morminţile cari sunt monumente artistice nu trebuie să se atingă nimeni, chiar dacă expiră termenul de 30 de ani. Tocmai de aceea dânsul a băgat într'un astfel de monument toată zestrea fetei sale răposate. Regula e însă regulă pentruca să nu se respecte decât prin excepţie. Dânsul, care o spune, o spune pentrucă a păşit-o: i-au desgropt fata deşi-i făcuse o piatră de mormânt adevărat monument, şi i-au desgropt-o fiindcă n'a putut plăti la ţanc ci a cerut o mică păsuire.

„Şi-acuma — încheie tatăl îndoliat — întreb: Cu ce drept ne scandalizăm noi că se deranjează morminţile crezute „veşnice” din cimitirul Hazsongárd (dela Cluj)? Să ne scandalizăm întâi de lucrurile dela noi”.

Săptămâna cea mare a Abisiniei

— Miercuri se începe la Liga Națiunilor judecarea conflictului italo-abisinian —

Conflictul dintre Italia și Abisinia a ajuns în faza depe urmă. Miercuri, la 4 Septembrie, urmează să se aleagă: vom avea război, sau se vor da Italiei drepturile ce le cere 'n țara Negusului?

În ședința extraordinară din luna trecută consiliul Ligii Națiunilor hotărâse să se reinceapă tratativele comisiei de arbitraj, iar cele trei puteri semnatare ale tratatului dela 1905 referitor la Abisinia (Franța, Anglia, Italia) să caute să se înțeleagă între ele, urmând ca hotărârile comisiei de arbitraj, completată cu un supra-arbitru, și rezultatele tratativelor italo-franco-engleze, să fie supuse până la 4 Sept. consiliului Ligii Națiunilor, care dacă nu se va fi ajuns la nicio hotărâre sau înțelegere, va avea să judece întreaga chestiune a Abisiniei.

Tratativele comisiei de ar-

bitraj n'au ajuns la rezultat. Italia a prezentat comisiei dovezi și mărturii cu privire la incidentele de astă iarnă din Ual-Ual, arătând că provocătorii au fost abisinienii. Abisinia n'a adus mărturii. Concluzii nu s'au putut trage. Și acum, în momentele acestea, urmează să-și spună părerea hotărâtoare supra-arbitrul, delegatul grec din Liga Națiunilor Politis, pentruca să se poată prezenta până la 4 Sept. la Geneva referatul comisiei de arbitraj.

Tratativele tripartite (italo-anglo-franceze) n'au dus nici ele la rezultat atunci când sau înfuriat, în schimb se pare că discuțiile delagvern la guvern au dus acum în urmă la o înțelegere, așa că Franța și Anglia ar urma să se prezinte Miercuri la Geneva cu propuneri la fel: și anume, **favorabile Italiei.**

Atmosferă de ajun de război

Până să se fi ajuns aci (dacă de fapt s'a ajuns), ni-a fost dat să trăim un adevărat ajun de război. Consulatul italian din Addis-Abeba și-a împachetat boscârțele și le-a trimis în capitala Somaliei franceze. Anglia a trimis la Addis-Abeba o trupă mare de hinduși, ca să-i apere consulatul. Consulatul belgian a cerut și el guvernului său trupe de apărare. Străinii din Addis-Abeba au părăsit capitala abisiniană aproape cu toții. Negusul și-a pus avioanele să umble pe deasupra capitalei, ca să deprindă populația cu primejdia lor. Anglia și-a întărit paza la lacul Tsana (adecă l-a ocupat), și și-a sporit apărarea în Malta, în Egipt, în Sudan, în Suez (pe care iarăși a amenințat că-l închide). Spania, trecută de partea Angliei, a făcut și ea concentrări de trupe în insule. Transporturile italiene de oști și

armamente în Eritreea și în Somalia italiană s'au făcut lanț, iar în nordul Italiei au fost înțelegere cu Franța manevre uriașe. De altă parte ducele Mussolini a dat ziarelor engleze o declarație, avertizând că dacă nu i s'ar da la Geneva satisfacție față de Abisinia și dacă pornind din pricina aceasta războiul s'ar declara în contra Italiei blocada sau ar sări în contra ei vr'un stat oarecare, Italia va răspunde cu armele. Negusul a dat și el un interview ziarelor, declarând că răspunde la război cu război. Împărăteasa a făcut apel la femeile din toată lumea ca să se roage pentru pace. Papa a făcut lumii un apel la fel. Miniștrii de externe ai statelor din nordul Europei au cerut Ligii Națiunilor să apere pacea prin tot ce-i stă 'n putință.

Se vestește o împăcare italo-engleză

Marea încercare prin care are să treacă Miercuri Liga Națiunilor e aceasta:

În baza statutului Ligii, nici un membru al ei nu poate porni război în contra altui membru, și dacă totuși îl pornește, Liga Națiunilor și toate statele din sânul ei trebuie să ia în contra beligerantului măsuri.

Anglia cere aplicarea statutului, deoarece Abisinia e membru al Ligii egal cu Italia. Italia spune însă că Abisinia a provocat-o, și că Abisinia nu e membru egal cu ea al Societății Națiunilor, deoarece atunci când a fost primită în Ligă, la 1923, s'a obligat să

desființeze robia, și promisiunea aceasta solemnă nu și-a împlinit-o.

Tratativele tripartite aveau să caute o împăcare a punctului de vedere italian și francez cu punctul de vedere britanic. Cu prilejul tratativelor nu s'a ajuns la niciun rezultat. Italia, susținută de Franța, a cerut excluderea Abisiniei din Liga Națiunilor, punerea ei sub mandatul Italiei și autorizarea unei expediții italiene de pedepsire. Anglia n'a primit propunerile acestea, și continua să amenințe Italia cu sancțiuni în baza statutului Ligii Națiunilor.

Acum în urmă, dacă tele-

gramele nu greșesc, s'ar fi ajuns la o înțelegere. Și anume: Anglia n'ar mai cere Miercuri la Liga Națiunilor sancțiuni în contra Italiei, iar la rândul ei Italia a dat după consiliul de miniștri finit la sfârșitul manevrelor din Italia nordică, un comunicat prin care declară că acțiunea sa din Abisinia nu aduce nicio atingere intereselor engleze, și că e hotărâtă să colaboreze și în viitor, ca și până-acuma, cu Anglia.

ȘTIRI EXTERNE

În Grecia sudică au fost la începutul săptămânii demonstrații ale viticultorilor, cari au degenerat luând proporțiile unui început de răscoală populară, reprimată după două zile de forțele publice.

Vin vești că Grecia și Bulgaria fac concentrări, de teama complicațiilor ce le-ar aduce conflictul italo-abisinian. În Bulgaria sunt temeri mari de partea turcilor.

In Slovacia au fost la începutul săptămânii trecute manevre, continuate apoi în Rusia-subcarpatică. Au asistat la ele și ofițeri sovietici.

Conducătorii mișcării panislamiste (mohamedane) au convocat pentru ziua de 12 Sept. un congres general al Islamului la Geneva. Ei cer să fie tratați egal cu popoarele culte.

Fiindcă agenții sovietici s'au apucat să traducă în America în fapt hotărârile din luna trecută ale Cominternului, pentru revoluționarea statele burgheze, Statele Unite au ajuns în conflict cu Sovietele. S'au făcut protestări la Moscova, iar guvernul sovietic a răspuns că el e una iar centrala comunistă alta, și nu poate fi făcut răspunzător de faptele ei.

Presa germană, poloneză și americană protestează energic în contra agitației începute de comuniști, și cere măsuri.

Guvernul unguresc a admis să se importe în Ungaria, în primul rând pe seama îngrășetoriilor de porci, 4000 de vagoane de porumb, dintre cari o parte au și început să intre în țară. Majoritatea acestui import e din România.

In Lituania a izbucnit o răscoală țărănească.

Azi păgâni turanici, mâine mai creștini decât papa

Peste trei ani, la 1938, se împlinesc o mie de ani dela moartea Sfântului Ștefan, întâiul rege al Ungariei, simbolul — pentru unguri — al Ungariei-Mari.

Se fac pentru comemorarea lui pregătiri încă de acum. E vorba să se facă la Budapesta cu prilejul aniversării acesteia un congres catolic mondial. La Székesfehérvár, cetatea unde se încoronau și se îngropau pe vremuri regii ungurești, se fac de cătră profesorul falsificator dela Universitatea din Budapesta Tiberiu Gerevich (cel care a decretat de curând, la Strigoniu, castel regal din vremea arpadienilor un castel depe vremea lui Matei Corvinul) săpături pentru desgroparea regilor înmormântați acolo (între alții și a lui Matei Corvinul).

Demonstrația catolică dentistă ce o organizează garia sub pretextul comemorării încreștinătorului său tocmai bine după demonstrația turanistă, păgână, ce avea loc în Ungaria în 1937, în amintirea lui Atila.

Ziarist german expulzat

Siguranța generală a expulzat din țară pe cetățeanul german Weber, independent al ziarului „*Scher Beobachter*“, ofițer guvernului hitlerist, și s'a dovedit despre el că venționa cu bani din mania anumite ziare și organizații politice nemite.

Moartea tragică a reginei Belgiei

Regele e și el rănit serios. — Au victimele unui accident de automobil

Regele Leopold al Belgiei și regina Astrid, plecați sub numele străin în vilegiatură în Elveția, au avut Joi un accident de automobil, care a pricinuit imediat moartea tinerei regine. Regele mână automobilul, având lângă sine pe regină și în spate pe șofer, și a făcut la un moment dat, în apropiere de Küsnacht, o greșeală de direcție, scăpând mașina în trunchiul unui copac. Automobilul s'a răsturnat, regele

s'a rănit grav, iar regina a pe loc, lovită de copac.

Moartea tinerei regine (de 29 ani), întâmplată la un an și jumătate după șitul tragic al regelui Albert, făcut în toată lumea mare presie.

Răposata e nepoată a Suediei, s'a căsătorit cu regele al Belgiei la 1926 și m'a trei copii.

Congresul învățătorilor

În zilele de 7—9 Septembrie se ține la Timișoara congresul Asociației generale a învățătorilor, urmat la 10 Sept. de o excursie la Lipova, Buziaș și Reșița. Va lua parte la desbateri și d. ministru al instrucțiunii dr. C. Angelescu. Se va discuta la congres, între altele:

educația națională în școală primară, controlul școlii, reia învățătorilor, exactitatea de definitivat ținut în această, condițiile de muncă rare, întreținerea materiei școlii primare, acad. pedagogice, examenul diferență dela șc. normale liceu.

O aniversare mincinoasă

Universitatea din Budapesta își serbează la 27 Sept. tricentenarul, și a lansat în scopul acesta invitații cătră Universitățile din lume.

E vorba de o aniversare tot așa de falsă cum a fost faimosul mileniu dela 1896, și cum sunt mai toate aniversările ungurești. Pentrucă Universitatea de acum trei sute de ani n'are comun cu Universitatea dela Budapesta nimic. Nu era ungurescă și nu era la Budapesta, ci în Slovacia apuseană. Universitatea din Budapesta e numai de după plecarea turcilor.

Moartea artistului Mihăilescu-Brăneanu

Încetat din viață la unu dintre întemeietorii trului Național al Capitalului, artistul de marcatăție Dem. Mihăilescu-Brăneanu. Răposatul a fost o adevărată figură populară a primei scene din Ardeal, cu seamă de roluri cu perfecție (Karl Heinz din „*Delbergul de altă dată*“, Ștefanul turmentat din „*Scrier pierdută*“, Ionescu al „*Extemporalului*“ ș. a.) și a bit îndeobște și a lăsat la toți câți l-au cunoscut toți iubitorii de artă.